

Alapjogi jogesetek – a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága

MOHÁCSI MÁTÉ*

Fundamental Rights Cases – the European Court of Human Rights, Strasbourg

This review intends to present some of the most important decisions adopted by the European Court of Human Rights in the period of 1 February to 15 March 2017, in respect of Hungary and other countries. As regards the judgments rendered against Hungary, one of them concerned the application of the September 2015 rules designed to halt the mass influx of migrants and, in particular, certain aspects of the accelerated border zone immigration proceedings. The other one was related to the overhaul of the system of disability allowances in 2012. In so far as cases against other countries are concerned, their subject matter covered, respectively, the obligation to provide written reasons for court judgments, the deprivation of citizenship for terrorist-related activities, the forcible removal of journalists from the press gallery of Parliament, the arrest and prosecution of parents petitioning for a right for their children to receive education in Kurdish and the imposition of special supervision measure on account of alleged dangerousness.

Az alábbi esetjogi szemle a 2017. február 1-je és március 15-e közötti időszakot felölelve kíván számot adni az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) által hozott jelentősebb határozatokról. Magyarországot érintően két ítélet született ebben az időszakban: az egyik a 2015 szeptemberében bevezetett menekültügyi szabályozás alkalmazásával, a másik pedig egy, a rokkantsági ellátások átalakításával összefüggő ügygel volt kapcsolatos. A más országokat érintő, a szemlébe beválogatott határozatok által érintett témák köre pedig a bírósági határozatok indokolásának írásba foglalásától az állampolgárság terrorizmusellenes lépésként történő megvonásán, az újságírók parlamentből való eltávolításán és a nemzetiségi (kurd) nyelven történő oktatás kérelmezése miatti meghurcoltatáson át a szigorított rendőrségi felügyelet mozgásszabadsággal való összeegyeztethetőségig terjed.

* Az e tanulmányban közöltek kizárólag a tájékoztatást és a figyelemfelkeltést célozzák, nem tekinthetők hivatalos állásfoglalásnak vagy hivatalos közlésnek, és semmilyen formában nem kötik az Emberi Jogok Európai Bíróságát.

Magyarország elleni ügyek

Szabadsághoz és biztonsághoz való jog

Ismeretes, hogy a 2015. évi CXL. törvény 2015. szeptember 15-i hatállyal a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggően, egyebek közt bevezette a „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” fogalmát, lehetővé tette egy határ menti – a menekültkénti vagy általmazottkénti elismerését kérő személyek átmeneti tartózkodására és a menekültügyi, idegenrendészeti eljárások lefolytatására szolgáló – úgynevezett „tranzit-zóna” kialakítását, megalkotta a határon lefolytatott menekültügyi eljárás szabályait és a Büntető Törvénykönyv módosításával szankcionálni rendelte a határzár tiltott átlépését és megrongálását.

Az *Ilias and Ahmed-ügy*¹ bangladesi származású kérelmezői éppen a fent említett új szabályok hatályaba lépésének napján érkeztek Szerbián keresztül a röszkei tranzit-zónába, ahol menedéjog iránti kérelmet terjesztettek elő. Kérelmüket a menekültügyi hatóság még aznap elfogadhatatlannak nyilvánította, arra hivatkozva, hogy a 191/2015. (VII. 21.) Korm. rendelet értelmében Szerbia – mint az Európai Unió tagjelölt állama – esetükben biztonságos harmadik országnak minősül, ahol lehetőségük lett volna védelmet igényelni. A kérelmezők fellebbezése nyomán a Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság új eljárásra utasította a menekültügyi hatóságot, meghagyva, hogy három napos határidőt kell biztosítani a kérelmezők számára a biztonságos harmadik ország létrehozásához való vélelem megdöntésére. A megismélt eljárásban a menekültügyi hatóság újfent elfogadhatatlannak nyilvánította a kérelmezők menedéjog iránti kérelmét, utalva arra, hogy a számukra biztosított három napos határidő alatt a kérelmezők nem hivatkoztak semmilyen olyan nyomós egyéni körülményre, amely miatt esetükben Szerbia ne lett volna biztonságos harmadik országnak minősíthető. A Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2015. október 5-én helybenhagyta a menekültügyi hatóság határozatát, és 2015. október 8-án a kérelmezők Szerbia irányába elhagyták a tranzit-zónát.

A Bíróság előtti eljárásban a kérelmezők – a Magyar Helsinki Bizottság munkatársaként tevékenykedő jogi képviselőjük útján – több panasszal is éltek. Egyrészt arra hivatkoztak, hogy a tranzit-zónában történő – álláspontjuk szerint jogellenes – fogva tartást megvalósító tartózkodásuk okán sérült az Egyezmény 5. cikkének (1) bekezdése. Mivel fogva tartásukról nem született határozat, az ellen jogorvoslással sem élhettek, ami megítélésük szerint az Egyezmény 5. cikkének (4) bekezdésébe ütközött. Ezenfelül az Egyezmény 3. cikkének sérelmére is hivatkoztak a tranzit-zónában uralkodó – megítélésük szerint embertelen és megalázó bánásmódot megvalósító – körülmények miatt. Mivel e körülmények kapcsán sem élhettek jogorvoslással, a 3. cikkel összefüggésben az Egyezmény 13. cikkének megsértését is állították. Hivatkoztak továbbá arra is, hogy a Szerbiába való kiutasításuk – megfelelő eljárási garanciák hi-

¹ *Ilias and Ahmed v. Hungary*, no. 47287/15, 14 March 2017 (az ítélet még nem végleges).

ányában – önmagában is az embertelen és megalázó bánásmód tilalmába ütközött, mivel annak a veszélynek tette ki őket, hogy egyfajta láncreakcióval („*chain refoulement*”) az útjuk során érintett államok visszaküldik őket oda, ahonnan elmenekülni kényszerültek.

Ami az 5. cikk (1) bekezdésével kapcsolatos panaszt illeti, a Bíróságnak elsőként abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy szabadságtól való megfosztást valósított-e meg az, hogy a kérelmezők a tranzitónát – ahol több mint három hetet tartózkodtak – csak Szerbia irányába hagyhatták el. A Bíróság rámutatott, hogy a Negyedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. cikke szerinti mozgásszabadság korlátozása („*restriction on liberty*”) és az 5. cikk (1) bekezdése szerinti szabadságelvonás („*deprivation of liberty*”) közötti különbség nem annyira a korlátozás tartalmában, hanem inkább annak mértékében, intenzitásában áll, s hogy egy adott intézkedés melyik fogalom alá vonható, azt az eset valamennyi körülményének vizsgálata alapján lehet eldönteni. Az adott ügyben a Bíróság figyelembe vette, hogy bár a kérelmezők Szerbia irányába elhagyhatták volna az egyébként zárt és őrzött, a bejutás lehetőségét még saját ügyvédjük számára sem biztosító tranzitóna területét, ez azonban azzal a súlyos következménnyel járt volna, hogy le kellett volna mondaniuk menedékjog iránti kérelmük érdemi elbírálásáról, potenciálisan kiteve magukat az Egyezmény 3. cikkébe ütköző bánásmódnak. Erre tekintettel a Bíróság megállapította, hogy a kérelmezők körülményei *de facto* szabadságelvonást valósítottak meg, így az 5. cikk (1) bekezdése alkalmazható volt.

A panasz érdemét illetően a Bíróság arra mutatott rá, hogy az 5. cikk (1) bekezdése kimerítő jelleggel sorolja fel azokat a körülményeket, amelyek esetén valakit a szabadságától meg lehet fosztani. Az ügy tényállása egyedül a lista f) pontja alá volt vonható, amely szerint „az országba való jogtalan belépés megakadályozása céljából” lehetőség van a törvényes letartóztatásra vagy őrizetbe vételre. A törvényesség követelménye azonban nemcsak a hazai jogszabályoknak való megfelelésre vonatkozik, hanem szükségessé teszi a nemzetközi és uniós jog előírásainak betartását is. Márpedig a 2013/32/EU irányelv 26. cikkének (1) bekezdése szerint a tagállamok senkit sem tarthatnak őrizetben kizárólag azon az alapon, hogy az érintett nemzetközi védelem iránti kérelmet nyújtott be. De a Bíróság arról sem volt meggyőződve, hogy az őrizetben tartás jogalapját a hazai jog szabályai kielégítően tartalmazzák. A kormány a Bíróság előtti eljárásban arra hivatkozott, hogy a tranzitónában való elhelyezést a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 71/A. § (1) és (2) bekezdései alapozzák meg. E rendelkezések értelmében az elismerést kérőket a határon lefolytatott eljárás során nem illeti meg a Magyarország területén való tartózkodás joga. A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy ez a rendelkezés nem rögzíti kellő pontossággal és előreláthatósággal a szabadságelvonás jogkövetkezményét. A fentiekre, valamint arra tekintettel, hogy az őrizetbe vételről nem született formaszzerű határozat, a Bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kérelmezők szabadságelvonása nem felelt meg az Egyezmény 5. cikkének (1) bekezdése szerinti törvényességi követelménynek, ezért sértette az Egyezményt.

Mivel az őrizet elrendeléséről szóló döntés hiányában a kérelmezők az ellen jogorvoslattal sem élhettek, a Bíróság az 5. cikk (4) bekezdésének megsértését is megállapította.

A fogva tartás körülményeire vonatkozó, az Egyezmény 3. cikke alapján előterjesztett panasz kapcsán a Bíróság figyelembe vette, hogy a CPT (az Európa Tanács kínzás elleni bizottsága) 2015 októberében látogatást tett a röszkei tranzitzoneban, és az ott uralkodó állapotokat általánosságban kielégítőnek találta. Ennélfogva az Egyezmény 3. cikkének sérelmét a Bíróság nem állapította meg. Mindez azonban nem zárta ki a 13. cikk sérelmének megállapítását azon az alapon, hogy a panaszosoknak nem állt rendelkezésére semmiféle lehetőség arra, hogy a tranzitzoneban uralkodó körülmények ellen hazai szinten jogorvoslattal élhessenek.

Ami pedig a Szerbiába történő – az embertelen és megalázó bánásmód veszélyét felvető – kiutasítással kapcsolatos panaszt illeti, a Bíróság e vonatkozásban megállapította a 3. cikk sérelmét. A panaszt érdemben vizsgálhatónak találta, annak ellenére, hogy a kiutasításra már ténylegesen sor került. Ilyenkor ugyanis az ítélezési gyakorlat értelmében azt kell vizsgálni, hogy a kiutasítás időpontjában fennállt-e a 3. cikkbe ütköző bánásmód veszélye – bár természetesen nincs elzárva a Bíróság attól sem, hogy későbbi, a kiutasítást követő fejleményeket figyelembe vegyen. A Bíróságnak nem volt hatásköre annak vizsgálatára, hogy a magyar szabályozás megfelelően ültette-e át és megfelelően alkalmazza-e a 2013/32/EU irányelv biztonságos harmadik országokra és biztonságos származási országokra vonatkozó szabályait. Azt azonban észrevételezte, hogy 2013 januárja és 2015 júliusa között Magyarország nem tekintette Szerbiát biztonságos harmadik országnak, és a kormány nem adta meggyőző indokát annak, hogy ez a minősítés miért változott az ellenkezőjére 2015 júliusában – dacára az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága és egyéb mérvadó jogvédő szervezetek által hangoztatott fenntartásoknak. Megállapította azt is, hogy az érintett menekültügyi rendszerek problémáiról beszámoló országjelentések ellenére a magyar hatóságok nem törekedtek biztosítékot szerezni afelől, hogy a kérelmezőket nem toloncolják vissza Szerbián és Macedónián keresztül Görögországba. Ez utóbbi ország kapcsán a Bíróság már az *M.S.S.* ügyben kimondta, hogy a menekültek rendelkezésére álló befogadási és eljárási körülmények nem felelnek meg az Egyezmény előírásainak. A jelen ügyben a Bíróság nem látta indokát annak, hogy az említett országokban tapasztalható esetleges rendszerszintű problémák tárgyában állást foglaljon; elegendőnek tartotta annak megállapítását, hogy a magyar hatóságok eljárása – a biztonságos harmadik ország elvének mechanikus alkalmazása, az országjelentések és a kérelmezők jogi képviselője által előterjesztett egyéb információk figyelmen kívül hagyása, a bizonyítási teher kérelmezőkre terhelése – sértette a 3. cikk előírásait. Mindehhez még hozzájárult, hogy az egyik kérelmezőt egy általa nem beszélt nyelven hallgatták meg, és írástudatlanságuk ellenére mindkét kérelmezőnek csak nyomtatott broszúrák segítségével nyújtottak tájékoztatást, ráadásul a bírósági tárgyalás előtt az ügyvédjükkel sem engedték kapcsolatba lépni őket.

A tulajdon védelme

A *Baczúr-ügy*² a rokkantsági ellátások rendszerének átalakításával kapcsolatos nemrégén meghozott nagykamarai ítéletre³ építve finomította tovább a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény (Mmtv.) által bevezetett módosítások jogi megítélését. Az ügy tényállása szerint a panaszos 1996-tól részesül valamilyen formában rokkantsági nyugdíjban vagy ellátásban, nagyjából változatlan egészségi állapot mellett. Munkaképességének csökkenését kezdetben 67%-ban határozták meg, később (az alkalmazandó módszertan 2008-as változását követően) 50%-os össz-szervezeti egészségkárosodást véleményeztek nála, végül a 2012-től hatályba lépett új fogalmi rendszerben egészségi állapotát 46%-osnak értékelték. Figyelemmel arra, hogy a kérelmező állapotát a 2008-ban hatályba lépett új módszertan alkalmazásával rehabilitálhatónak minősítették, 2009. július 1-jétől 2012. június 30-áig a korábbi rokkantsági nyugdíj helyett rehabilitációs járadékban részesült. 2012. július 1-jétől a hatóságok álláspontja annyiban változott, hogy a kérelmezőt ugyan továbbra is rehabilitálhatónak ítélték meg, rehabilitációját azonban nem javasolták. Erre tekintettel ettől az időponttól újfent rokkantsági ellátást kapott. Az ellátás összege azonban a korábbi töredékére csökkent: míg rehabilitációs járadéka 2012. július 1-jét megelőzően nettó 156 585 Ft-ra rúgott, az ezt felváltó rokkantsági ellátás összege mindössze 55 800 Ft volt. Ez az összeg csak az Mmtv. 2014-es módosításával emelkedett újra 159 100 Ft-ra.

A panaszos a részére folyósított ellátás összegének 2012. július 1-je és 2013. december 31-e közötti drasztikus csökkenését kifogásolva fordult a Bírósághoz, amely a panaszt az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikke alapján vizsgálta.

Az említett rendelkezés alkalmazhatóságát illetően a Bíróság – a *Béláné Nagy* ügyében hozott ítéletben kimunkált elveket alkalmazva – megállapította, hogy a kérelmező 1996-tól folyamatosan részesült valamiféle ellátásban megromlott egészségi állapotára tekintettel, ezért a 2012. július 1-je és 2013. december 31-e közötti időszakra vonatkozó igénye a nemzeti jog szabályai szerint kellőképpen megalapozott, tényleges vagyoni érdeken alapult. Az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke ezért alkalmazandó volt az ügyben.

Ami ezt követően az ügy érdemét illeti, a Bíróságnak lényegében azt kellett vizsgálnia, hogy az ellátás egyharmadra csökkentése érintette-e a kérelmező egyezményes védelemben részesített jogainak lényegi magvát. A Bíróság ezzel kapcsolatban igenlő álláspontra helyezkedett. Bár hangsúlyozta, hogy a szociális, jóléti ellátásokat az államok tág határok között igazíthatják a változó társadalmi körülményekhez, az ilyen nagyarányú csökkentést mégis a juttatás lényegének elvonásával tartotta egyenértékűnek. Figyelembe véve, hogy a kérelmező ellátásának csökkentett összege mindössze nagyjából az akkori létminimum 60%-ának felelt meg, valamint, hogy a kérelmezőnek nem állt rendelkezésére más bevételi forrás, a Bíróság úgy ítélte meg,

2 *Baczúr v. Hungary*, no. 8263/15, 7 March 2017 (az ítélet még nem végleges).

3 *Béláné Nagy v. Hungary [GC]*, no. 53080/13, ECHR 2016.

hogy az intézkedés aránytalanul nagy egyéni terhet jelentett számára. Ebből következőleg egyhangú határozattal megállapította az Egyezmény sérelmét.

Más államokat érintő fontosabb ügyek

A tisztességes eljáráshoz való jog

A *Cerovšek and Božičnik v. Slovenia*-ügy⁴ panaszosait egyesbíró előtt folyt büntető-eljárásban ítélték felfüggesztett szabadságvesztésre és pénzbüntetésre fatolvajlásért. Az ügyben eljáró bírósági ítélet szóbeli kihirdetését követően annak indokolását nem foglalta írásba. Később az eljáró egyesbíró nyugdíjba vonult, és a fellebbezési eljárás lefolytathatósága céljából az írásbeli indokolást – mintegy három évvel később – olyan bírák készítették el, akik korábban nem vettek részt az ügy tárgyalásában, nem voltak jelen a bizonyítás felvételénél. Az ezt követően sorra került fellebbezési eljárásban a másodfokú bíróság bizonyítás lefolytatása nélkül helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.

A kérelmezők a tisztességes eljáráshoz való, az Egyezmény 6. cikkében rögzített joguk sérelmére hivatkozva fordultak a Bírósághoz, amely meg is állapította az egyezményesértést. Ennek során hangsúlyozta a közvetlenség elve és az indokolt ítélethez való jog fontosságát, és arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ügyben először eljáró egyesbíró bizonyosan előre ismerte nyugdíjba vonulásának várható időpontját, lehetősége lett volna tehát arra, hogy vagy bevonjon egy másik bírót az ügy tárgyalásába már az eljárás korai szakaszában, vagy saját maga fejezze be az ügyet az indokolás írásba foglalására is kiterjedően. A jogsértés megfelelő orvoslását a Bíróság szerint az jelentette volna, ha a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az ítéletet, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja.

A magánélet tiszteletben tartásához való jog

A *K2 v. the United Kingdom*-ügyben⁵ a Bíróság első ízben foglalkozott az állampolgárság megvonását érintő kérdésekkel a terrorizmus elleni küzdelem és a nemzetbiztonsági megfontolások összefüggésében. Az ügy szudáni származású panaszosa az Egyesült Királyságba gyermekkorában, menekültként érkezett, és később brit állampolgárságot szerzett. 2009-ben egy Izrael katonai tevékenysége elleni tüntetés során elkövetett bűncselekmények gyanújával letartóztatták, és óvadék fejében engedték csak szabadlábon védekezni. Ezt követően a panaszos, megszegve a számára előírt feltételeket, elhagyta az országot. Mivel a hatóságok tudomást szereztek arról, hogy állításával ellentétesen nem Szudánba, hanem először Szomáliába utazott, ahol szélsőséges iszlamistákkal vett fel kapcsolatot, és a terrorizmussal összefüggő tevékenységekbe keveredett, elrendelték az állampolgárságtól való megfosztását, és egyidejűleg

4 *Cerovšek and Božičnik v. Slovenia*, nos. 68939/12 and 68949/12, 7 March 2017 (az ítélet még nem végleges).

5 *K2 v. the United Kingdom* (dec.), no. 42387/13, 7 February 2017.

ki is tiltották az ország területéről. A panaszos sikertelen jogorvoslati próbálkozásokat követően a Bírósághoz fordult, ahol azzal érvelt, hogy az ellene foganatosított intézkedések sértették az Egyezmény 8. cikkében rögzített jogait. Kifogásolta továbbá, hogy az ügy nemzetbiztonsági vonatkozása miatt annak részleteiről csak nagyon szűkszavú tájékoztatást kapott, és hogy az ország területéről történt kiutasítása miatt az ellene folyó eljárásban nem tudott érdemben részt venni.

A Bíróság a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak minősítve elutasította. Rámutatott, hogy bár az állampolgárság odaítélésének önkényes megtagadása vagy annak visszavonása bizonyos körülmények fennállása esetén felvetheti a 8. cikk sérelmét, vizsgálni kell, hogy a visszavonás önkényes volt-e (amely az arányosság követelményénél megszorítóbb jellegű tesztet jelent), továbbá azt is, hogy milyen következményekkel járt a kérelmezőre nézvést. Az önkényesség vizsgálatakor számításba kell venni a nemzeti jogszabályoknak való megfelelést, a szükséges eljárásjogi garanciák meglétét, valamint azt, hogy a hatóságok kellő szorgalommal és gyorsasággal jártak-e el.

Az adott ügy kapcsán a Bíróság megállapította, hogy a vitatott eljárás során a hatóságok betartották az Egyezmény 8. cikkéből fakadó eljárásjogi követelményeket. Azt pedig nem igazolta a panaszos, hogy az Egyesült Királyság területéről való kiutasítása abban is meggátolta volna, hogy ügyvéd közreműködésével vegyen részt az eljárásban. Ami az intézkedések következményeit illeti, a Bíróság nyugtázta, hogy a kérelmező szudáni állampolgárságot szerzett, nem vált hontalanná. Rámutatott arra is, hogy a panaszos csak állította, de nem igazolta, hogy felesége és gyermeke az Egyesült Királyságban laknak – és még ha így is lenne, semmi nem zárja el őket attól, hogy a kérelmezőt kövessék Szudánba. Mivel tehát az intézkedés nem minősült önkényesnek, és következményei sem voltak az Egyezménybe ütközőnek minősíthetők, a Bíróság a kérelmet elfogadhatatlannak nyilvánította.

Véleménynyilvánítás szabadsága

A *Döner and Others v. Turkey*-ügy⁶ kérelmezői 2001 decemberében – számos más kurd családdal együtt – azzal a kérelemmel fordultak az illetékes oktatási hivatalokhoz, hogy a török nyelvű oktatás mellett gyermekeik hadd részesüljenek anyanyelvükön, kurd nyelven is iskolai oktatásban. Az állambiztonsági hivatal és az isztambuli Állambiztonsági Bíróság melletti főügyész úgy ítélte meg, hogy a kérelmek előterjesztése bizonyosan a Kurd Munkáspárttól (PKK) kapott instrukciók alapján történt, ezért a panaszosok ellen eljárást indítottak, amelynek részeként valamennyi kérelmezőt legalább négy napra (de többüket majdnem egy hónapra) őrizetbe is vették. Az Állambiztonsági Bíróság előtt illegális fegyveres szervezet támogatása vádjával ellenük lefolytatott eljárás végül a felmentésükkel zárult.

Ezt követően a véleménynyilvánítási szabadságuk megsértésére hivatkozva fordultak a Bírósághoz, amely megállapította, hogy bár végül felmentették a kérelmezőket

⁶ *Döner and Others v. Turkey*, no. 29994/02, 7 March 2017 (az ítélet még nem végleges).

a vádak alól, az ellenük fogatosított intézkedések mégis beavatkozást jelentettek az Egyezmény 10. cikke által biztosított jogaikba. A felmentés folytán áldozati státuszuk sem enyészett el, mivel a török hatóságok mind a jogsértés elismerésével, mind pedig bármiféle elégtétel nyújtásával adósak maradtak.

A Bíróság kifejtette, hogy bár nem áll szándékában alábecsülni a terrorizmus elleni küzdelem kapcsán felmerülő nehézségeket, ezek a nehézségek önmagukban mégsem mentesítik az államokat az Egyezmény 10. cikkének betartása alól. Bár a véleménynyilvánítási szabadságot lehet korlátozni nemzetbiztonsági, közbiztonsági megfontolásokból, ez a korlátozás nem lehet indokolatlan és aránytalan. Az adott ügyben a panaszosok török hatóságokhoz benyújtott kérelme egy közérdeklődésre számot tartó kérdést feszegetett (amit az is jelez, hogy néhány évvel később megindult egy jogalkotási folyamat, amelynek részeként a kurd nyelv is megjelent választható tárgyként az iskolákban). A kérelmezők ráadásul az alkotmányban biztosított jogukkal éltek, mikor a petícióikat előterjesztették. Ennek ellenére a hatóságok a rendelkezésre álló jogi eszközök teljes arzenálját bevetve, szinte megtorló jelleggel léptek fel velük szemben. Ilyen körülmények között pusztán az a tény, hogy a panaszosok békés kérelme egybecsengett egy illegális fegyveres szervezet törekvéseinek irányával, a Bíróság szerint nem indokolta kellőképpen a fentiekben vázolt fellépést. A Bíróság ezért megállapította az Egyezmény sérelmét.

A *Selmani and Others v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*-ügy⁷ újságírók parlamentből történő eltávolításával volt kapcsolatos. A kérelmező újságírók éppen a költségvetés tervezetének vitájáról tudósítottak a parlament ülésterem feletti galériájáról, mikor ellenzéki képviselők a házelnök köre gyűltek, és az asztalát verve vonták kérdőre őt bizonyos eljárási szabálytalanságok miatt. A parlamenti őrség közbelépett: kimenekítették az ülésteremből a házelnököt, az ellenzéki képviselőket is elkezdtek onnan eltávolítani, és ezzel egyidejűleg az újságírókat is ki kívánták terelni a galériáról. A kérelmezők ellenálltak, mivel úgy ítélték meg, hogy az elfajuló helyzetről a közvéleménynek tájékoztatást kell kapnia. A biztonsági szolgálat azonban – azzal az indokolással, hogy veszélyben forog a galérián jelenlévő újságírók biztonsága – erőszakkal távozásra kényszerítette őket. A kérelmezők eltávolításukat kifogásolva az Alkotmánybírósághoz fordultak, panaszukat azonban elutasították.

A kérelmezők egyrészt az Egyezmény 10. cikkében foglalt jogaik megsértését állítva fordultak a Bírósághoz, amely helyt is adott panaszuknak. Kiemelte, hogy szigorúan kell vizsgálni minden olyan kísérletet, amely arra irányul, hogy újságírókat távolítsa el egy demonstráció helyszínéről. Ez az elv ráadásul fokozottan érvényesül abban az esetben, ha az érintett újságírók megválasztott képviselők parlamenti viselkedéséről és a hatóságok ezzel kapcsolatos rendfenntartási intézkedéseiről kívánják a közvéleményt tájékoztatni. Az adott ügy körülményei között a Bíróság nem találta igazoltnak azt, hogy az ülésteremben kitört zavargás miatt valóban veszélyben for-

⁷ *Selmani and Others v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, no. 67259/14, 9 February 2017.

gott volna a kérelmezők biztonsága is. Ráadásul ők maguk sem jelentettek fenyegetést a parlament rendjére nézvést. Eltávolításuk – amely ellehetetlenítette, hogy az ülés-teremben kibontakozó eseményekről közvetlen és személyes tapasztalatot szerezzenek – nem volt szükségesnek minősíthető, ennél fogva megsértette az Egyezmény 10. cikkét.

A kérelmezők a 6. cikkre hivatkozva azt is kifogásolták, hogy az Alkotmánybíróság az ügyben nem tartott tárgyalást. E panasz kapcsán az első eldöntendő kérdés a 6. cikk alkalmazhatósága volt, nevezetesen az, hogy vajon az Alkotmánybíróság a kérelmezők „polgári jogi jogainak” tárgyában határozott-e. Mivel a nemzeti jogszabályok elismerték az akkreditált újságírók ahhoz való jogát, hogy a parlamentből tudósítsanak, s ez a jog a kérelmezők foglalkozásának gyakorlására hatással volt, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy alkalmazható a 6. cikk az ügyben. Mivel pedig az Alkotmánybíróság első és egyben végső fokon járt el, ténybeli és jogkérdéseket egyaránt vizsgálva, a szóbeli tárgyalás tartására vonatkozó kérés indokolás nélküli elutasítását a Bíróság a 6. cikkbe ütközőnek találta.

Mozgásszabadság

A *De Tommaso v. Italy*-ügy⁸ tényállása szerint a kérelmezőnek egy kerületi bíróság megelőző intézkedésként kétéves időtartamra különleges rendőrségi felügyeletet írt elő, mivel álláspontja szerint az illető veszélyt jelentett a társadalomra. A felügyelet szabályai egyebek közt előírták, hogy a kérelmezőnek hetente egyszer jelentkeznie kell a kijelölt rendőrőrsön, főszabály szerint este tíz és reggel hat óra között otthon kell tartózkodnia, nem vehet részt tömegrendezvényeken, és nem használhat mobiltelefont vagy más rádiókommunikációs eszközt. A döntést hét hónappal később megváltoztatták, mivel a fellebbviteli bíróság nem osztotta azt az álláspontot, miszerint a kérelmező veszélyt jelentene a társadalomra.

A Bíróság előtt a kérelmező az Egyezmény 5. cikkére, valamint a Negyedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. cikkére („mozgásszabadság”) hivatkozva sérelmezte az ellene hét hónapon keresztül foganatosított intézkedést. A 6. cikkre hivatkozással pedig a tisztességes és nyilvános tárgyalás hiányát kifogásolta. Az ügyben illetékes kamara lemondott hatásköréről a Nagykamara javára, így rögtön ez utóbbi testület tárgyalta az ügyet.

Az 5. cikkre vonatkozó panaszt illetően a Nagykamara – a korábbi esetjogot is áttekintve – arra az álláspontra helyezkedett, hogy mivel a kérelmező a nappali órákban lényegében szabadon mozoghatott, és tarthatott társadalmi kapcsolatokat, az ügy tényállása nem valósít meg az 5. cikk értelmében vett szabadságkorlátozást. A Bíróság az 5. cikket ezért nem találta alkalmazhatónak az ügyben.

A Negyedik Kiegészítő Jegyzőkönyv mozgásszabadságot biztosító 2. cikkét azonban alkalmazhatónak találta, és úgy ítélte meg, hogy a megelőző intézkedés elrendelésére lehetőséget adó törvény szabályai túlságosan homályosan és tágan vannak

⁸ *De Tommaso v. Italy* [GC], no. 43395/09, 23 February 2017.

megfogalmazva. Mind a törvény hatálya alá tartozó személyek körének szabályozása, mind pedig az elrendelhető intézkedések pontos tartalmának megfogalmazása (például hogy az illető személynek „tisztességes és jogkövető életet kell élnie” és nem szabad „gyanúra okot adnia”) számos kívánnivalót hagyott maga után. A megfelelő előreláthatóság hiánya miatt a Bíróság megállapította a szóban forgó rendelkezés sérelmét.

Ami a 6. cikkre alapított panaszt illeti, az olasz kormány a Bíróság eljárási szabályzatának 62A. §-a alapján előterjesztett egyoldalú nyilatkozatban elismerte a nyilvános tárgyalás hiányában megnyilvánuló jogsértést, és kérte, hogy ebben a vonatkozásban a Bíróság az Egyezmény 37. cikke (1) bekezdésének c) pontja alapján szüntesse meg a kérelem további vizsgálatát. Erre azonban a Nagykamara szerint az adott ügyben nem volt lehetőség. A 6. cikk alkalmazhatóságának kérdése ugyanis még soha nem került a Bíróság elé a személyekkel szemben alkalmazott megelőző intézkedésekkel összefüggésben. Kialakult esetjog hiányában az emberi jogok tisztelete megkívánta, hogy a Bíróság kialakítsa az álláspontját a 6. cikk alkalmazhatósága és az állítólagos jogsértés kapcsán.

A Bíróság a 6. cikk büntetőjogi vetületének alkalmazhatóságát kizárta, mivel a különleges rendőrségi felügyeletet elrendelő eljárás nem valamiféle, a panaszos ellen felhozott „büntetőjogi vádak” megalapozottságát volt hivatott tisztázni. A kérdés ezek után az volt, hogy a 6. cikk polgári jogi vetülete alkalmazható-e az ügyben. A Nagykamara felidézte, hogy az újabb esetjog számos, a fogvatartottak jogait érintő ügyben alkalmazta a 6. cikk előírásait. Ezért, még ha első látásra nem is tűnik úgy, hogy a szóban forgó ügy valamilyen polgári joggal lenne kapcsolatos, a 6. cikk mégis alkalmazható, mivel a kérelmezőre kiszabott korlátozások közvetlen és jelentős hatással vannak a kérelmező személyhez fűződő jogaira.

Ami a 6. cikk alatti panasz érdemét illeti, a Nagykamara rámutatott, hogy a nemzeti bíróságoknak egyebek közt a kérelmező személyiségéről, magaviseletéről, a társadalomra való veszélyességéről kellett képet alkotnia, és ehhez helyénvaló lett volna tárgyalást tartaniuk. Ennek hiánya tehát sértette az Egyezmény előírásait.